

Nr 401.

Av herr **Anderberg m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket, m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 168 föreslås vissa organisatoriska och andra ändringar i fråga om polisväsendet. Det kan näppeligen påstås, att de ifrågasatta ändringarna äro av mera genomgripande art. Såsom av de i propositionen redovisade remissyttrandena framgår skulle icke desto mindre ändringarna i huvudsak få genomföras mot kommunernas vilja. Redan detta måste ingiva betänkligheter, eftersom det förutsattes att kommunerna alltjämt skola vara huvudmän för polisväsendet.

Enligt vår mening har i den föreliggande propositionen alltför lättvindigt avvisats det alternativa förslag till ett förstatligt polisväsen, som för några år sedan framlades av 1948 års polisutredning. Sedan denna utrednings betänkande varit föremål för sedvanlig remissbehandling, torde icke endast på kommunalt håll opinionen i betydande omfattning ha svängt över till förmån för ett statligt huvudmannaskap för polisen.

Vi dela den i propositionen hävdade uppfattningen att ett krav på statens övertagande av polisväsendet icke kan baseras på tesen att det här i princip rör sig om en statlig uppgift. Givetvis är, oberoende av huvudmannaskapet, ett välordnat polisväsen ett viktigt riksintresse. Särskilt i ett så dynamiskt tidsskede som vårt måste fördelningen av samhällsuppgifterna mellan staten och kommunerna successivt omprövas. I fråga om förvaltningen av polisväsendet ligger det nära till hands att draga en parallell till vägväsendet. Det var motorismens krav på bättre vägar, som gjorde att vägväsendet efter en kortare övergångstid med större vägdistrikt befanns vara moget för ett förstatligande. I om möjligt ännu högre grad har motorismen direkt och indirekt kommit att beröra polisväsendet. I en landskommun, som genomlöpes av en eller flera huvudvägar, domineras det polisiära arbetet numera av trafikmål. I en sådan kommun är det inte lätt att vidmakthålla det kommunala intresset för polisväsendet, eftersom den erforderliga utbyggnaden av detta endast i begränsad omfattning är avhängigt av kommunmedlemmarnas intressen och åtgöranden. Också i andra avseenden har — såsom icke minst av propositionen framgår — den snabba samhällsutvecklingen gjort det överväldigande antalet primärkommuner till olämpliga enheter för polisverksamhetens handhavande. Kravet på polisens mobilitet kan helt visst icke tillbakavisas. Det torde vara ovedersägligt att praktiskt taget samtliga genom kommunindelningsreformen nybildade kommuner äro ohjäpligt för små för att var för sig administrera polisväsendet. Vi inse

också att det vid bibehållandet av polisväsendet som kommunal uppgift måste bli nödvändigt att tvinga in också mindre städer och köpingar i det interkommunala samarbetet. Men om man under sådana förhållanden med i stor utsträckning sprängda kommungränser skall behålla kommunerna som formella huvudmän för polisväsendet, får man enligt vår mening ha klart för sig att detta är en meningslös kamp mot en samhällsutveckling, som måste tagas som en realitet.

Vi anse sålunda att det bort vara nödvändigt att på ett mera allsidigt sätt än vad som framgår av den föreliggande propositionen pröva förutsättningarna för ett förstatligande helt eller delvis av polisväsendet. Statsfinansiella skäl kunna icke i längden åberopas som hinder för genomförandet av en rationell arbetsfördelning mellan staten och kommunerna. Härvidlag är det ju ytterst fråga om en avvägning mellan den progressiva stats- och den proportionella kommunalbeskattningen.

Den föreslagna utbyggnaden av kriminalstatspolisen är säkerligen ett led i rätt riktning, om denna utbyggnad får betraktas som ett första led i ett successivt förstatligande. Det går dock icke att komma ifrån att organisationsbildningen under övergångstiden måste te sig åtskilligt förvirrande och mosaikartad: polisen skulle bland annat ur mobilitetssynpunkt intaga olika ställning alltefter huvudmannaskapet. Det måste bli svårt att söka åstadkomma en rationell arbetsfördelning mellan å ena sidan den utökade kriminalstatspolisen och å andra sidan de utredningsmän, överkonstaplar m. m., som under de senaste åren anställts i ett betydande antal landsbygdsdistrikt. Skall vid ytterligare behov av personalförstärkning utbyggnad ske i fråga om landsbygdsdistriktens personal av sistnämnt slag eller är det verkligen avsett att det nu framlagda förslaget om utökning av kriminalstatspolisen är ämnat att utgöra allenast en första etapp? Härvidlag ger propositionen endast svävande besked. Under alla förhållanden får man ha klart för sig, att landskommunernas vilja att förstärka poliskåren icke ökas genom den föreslagna utbyggnaden av kriminalstatspolisen. Enligt vår mening måste detta delade huvudmannaskap för befattningshavare, som ha att fullgöra likartade uppgifter, mycket snart framstå som ohållbart.

Propositionens uppläggning av formerna för det vidgade interkommunala samarbetet förefaller oss icke heller vara övertygande, allra minst i fråga om den detalj, som avser möjligheterna att ge olika i ett polisförbund ingående kommuner olika höga statsbidrag. Med kännedom om att flertalet nu förefintliga polisförbund tillkommit under en medverkan från kommunernas sida, som i flertalet fall endast formellt men icke reellt varit frivillig, måste det inge mycket starka betänkligheter att på detta område utsträcka möjligheterna att ge tvångsvisa förordnanden om kommunalförbundsbyggnad. Det skulle innebära att kommunernas medbestämmanderätt på detta område ytterligare beskäres. Det synes oss vara alltför tidigt att här räkna med de förbättrade former för det interkommunala samarbetet, som kunna

bli resultatet av den utredning, som nyligen tillsatts för översyn av gällande kommunalförbunds lag m. m. Såvitt vi förstå måste till de angelägna reformerna härvidlag höra att söka finna lämpliga former för samarbete inom en enhetlig organisation beträffande flera olika förvaltningsuppgifter. Där en så ekonomiskt betydelsefull uppgift som enhetsskolan anses böra fullgöras under samverkan mellan grannkommuner bör man till samma samsarbetsorganisation kunna hänskjuta också andra förvaltningsuppgifter. En sådan ur kommunal synpunkt perifer förvaltningsuppgift som polisväsendet bör däremot icke i de enskilda fallen få bestämma den geografiska avgränsningen för det interkommunala samarbetet. Det kan därför icke vara lämpligt att i nuvarande utvecklingsskede låta polisväsendet bryta igenom kommungränserna. Landsfiskalsdistrikten äro ingalunda avpassade med utgångspunkt från att vara lämpliga områden för kommunal förvaltningsverksamhet.

Vi kunna sålunda icke betrakta det nu framlagda förslaget som en slutgiltig lösning. En sådan lösning kan enligt vår mening ligga endast i ett förstatligande av polisväsendet. Om detta icke i sin helhet kan anses moget för ett förstatligande, synes oss den i propositionen uppdragna gränsen för rätt till statsbidrag kunna vara vägledande vid ett partiellt förstatligande. I kommunerna liksom hos den lokala och regionala statliga polisleddningen torde ett bifall till propositionens förslag icke komma att eliminera den rådande oklarheten. Då vi anse att frågan om ett förstatligande icke kan vara avförd genom det föreliggande förslaget, är det också nödvändigt att detta klart utsäges.

Med hänvisning till vad här anförts hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 168 måtte uttala sig för fortsatta överväganden om ett förstatligande helt eller delvis av polisväsendet och hos Kungl. Maj:t anhålla om ett förslag i frågan till nästa års riksdag.

Rud. Anderberg.

Carl Eskilsson.

Nils Theodor Larsson
i Hammarby.

Gust. Sundelin.

Per Olofsson.

Lage Svedberg.

Emil Näsström.

F. Thun.

J. F. Grym.